

เสริมพลัง การพัฒนาเศรษฐกิจ

ฐานรากและทุนชุมชน

เศรษฐกิจฐานราก คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ ชีงกันและกัน มีคุณธรรมและเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งสังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

นอกจากนี้เศรษฐกิจฐานรากจะต้องมีแนวทางการพัฒนาและการจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นให้ครอบคลุมมากที่สุด มีการสร้างทุนและกองทุนที่เข้มแข็ง มีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูป การบริการ การตลาด การผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐานต่างๆ สำหรับคนในพื้นที่อย่างพอเพียง และพัฒนาเป็นวิถีทาง เพื่อสังคมหรือเป็นธุรกิจของชุมชน

สมสุข บุญยะบัญชา
ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก

ความเหลื่อมล้ำ : ปัญหาสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ชุมชนท้องถิ่นไม่ควรมองข้าม

กลุ่มคนฐานรากไม่มีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจครัวเรือนที่มั่นคง มีรายได้น้อยกว่าครัวเรือนที่รวยที่สุด ประมาณ 9.8 เท่า ทั้งยังมีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย คือ รายได้ติดลบเดือนละ 3,410 บาท ทำให้ต้องมีหนี้สินถึงครัวเรือนละ 122,671 บาท ครัวเรือนที่เงินติดลบไม่สามารถพึ่งตนเองด้านอาหารได้ ต้องเสียค่าใช้จ่ายด้านอาหารกว่าร้อยละ 48.6 ของรายจ่ายทั้งหมด ต้องกู้ยืมเงินเพื่อการอุปโภคบริโภคถึงร้อยละ 31.1 ของหนี้สิน สะท้อนให้เห็นว่าคนจนที่สุด ซึ่งเป็นกลุ่มคนระดับฐานรากของสังคมไทยกำลังประสบความยากลำบากด้านรายได้ รายจ่ายและหนี้สิน สูญเสียความมั่นคงด้านอาหารและการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

ปี 2558 ครัวเรือนจนสุด VS ครัวเรือนรวยสุด

ปี 2558 ครัวเรือนทำการเกษตร VS ครัวเรือนประกอบธุรกิจ

ความ (ไม่)มั่นคงด้านเศรษฐกิจและความ (ไม่)มั่นคงด้านอาหารของครัวเรือนคนไทย

ครัวเรือนเกษตรกรซึ่งเป็นครัวเรือนฐานรากของเศรษฐกิจไทยกำลังประสบปัญหาเศรษฐกิจไม่มั่นคง ครัวเรือนครัวเรือนร้อยละ 43.3 มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีค่าใช้จ่ายด้านอาหาร ถึงร้อยละ 38.5 ของรายจ่ายครัวเรือน มีหนี้สินร้อยละ 69.5 โดยมีหนี้สินเฉลี่ย 196,367 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งเป็นหนี้ที่เกิดจากการเกษตรและการอุปโภคบริโภค สะท้อนให้เห็นปัญหาและข้อจำกัดของการพึ่งตนเองด้านการผลิตและด้านอาหารของครัวเรือนเกษตรกรที่คือ "ซื้ออยู่และทำกิน" มาช้านาน

ขณะที่ครัวเรือนผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นครัวเรือนกลุ่มใหญ่ในสังคม แม้ว่าจะมีรายได้สูงกว่าเกษตรกร แต่รายจ่ายและหนี้สินสูงกว่าครัวเรือนเกษตรกร โดยมีหนี้สินเฉลี่ย 419,372 บาท/ครัวเรือน เป็นหนี้สินที่เกิดจากอุปโภคบริโภค การทำธุรกิจ การซื้อบ้านและที่ดิน นอกจากนี้ยังมีมูลค่าทรัพย์สินน้อยกว่าครัวเรือน เกษตรกร ซึ่งให้เห็นว่าครัวเรือนผู้ประกอบการมีความไม่มั่นคงด้านเศรษฐกิจสูงกว่าครัวเรือนเกษตรกร

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ครัวเรือน 10% จนสุด	VS	ครัวเรือน 10% รวยสุด
8,212 บาท / ครัวเรือน / เดือน		80,660 บาท / ครัวเรือน / เดือน
- ค่าจ้าง เงินเดือน (21.2%) - ค่าเช่า (17.4%) - อัตรานิติบุคคล (15.0%)		- ค่าจ้าง เงินเดือน (47.6%) - ค่าเช่า (23.5%) - อัตรานิติบุคคล (17.1%)
11,622 บาท / ครัวเรือน / เดือน		45,894 บาท / ครัวเรือน / เดือน
- อาหาร เครื่องดื่ม (48.6%) - ที่อยู่อาศัย (12.9%) - เดินทางคมนาคม (11.7%)		- เดินทางคมนาคม (22.7%) - อาหาร เครื่องดื่ม (20.4%) - ที่อยู่อาศัย (14.9%)
72.0 % ของครัวเรือน		8.1% ของครัวเรือน
991,265 บาท / ครัวเรือน		5,384,841 บาท / ครัวเรือน
54.3% ของครัวเรือน		52.9% ของครัวเรือน
121,170 บาท / ครัวเรือนเป็นหนี้		947,109 บาท / ครัวเรือนเป็นหนี้
- โบนัส (122,671 บาท) - โบนัส + นอก (220,875 บาท) - นอก (30,510 บาท)		- โบนัส (960,674 บาท) - โบนัส + นอก (858,626 บาท) - นอก (191,946 บาท)
- ค่าเช่า (47.8%) - อุปโภค บริโภค (31.1%)		- ซื้อบ้าน ที่ดิน (43.1%) - อุปโภค บริโภค (35.8%) - ทำธุรกิจ (13.1%)

ครัวเรือนทำการเกษตรเป็นเจ้าของที่ดิน 2.6 ล้านครัวเรือน	VS	ครัวเรือนประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่เกษตรกร 3.7 ล้านครัวเรือน
21,331 บาท / ครัวเรือน / เดือน		34,418 บาท / ครัวเรือน / เดือน
รายได้เฉลี่ย		รายได้เฉลี่ย
รายจ่ายเฉลี่ย		รายจ่ายเฉลี่ย
รายได้ไม่พอจ่าย		รายได้ไม่พอจ่าย
ร้อยละของครัวเรือน		ร้อยละของครัวเรือน
หนี้สินเฉลี่ย		หนี้สินเฉลี่ย
หนี้เฉลี่ยต่อประเภท		หนี้เฉลี่ยต่อประเภท
กู้เงินไปทำอะไร		กู้เงินไปทำอะไร

ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระดับพื้นที่

รายงานดัชนีความก้าวหน้าของชนปี 2560 ได้ชี้ให้เห็นว่า จังหวัดที่มีความก้าวหน้าด้านรายได้สูงส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออก ส่วนจังหวัดที่มีความก้าวหน้าด้านรายได้ต่ำส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือภาคเหนือ สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาทำให้เกิดการกระจุกตัวของรายได้ในพื้นที่ศูนย์กลางของประเทศ ขณะที่คนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นภูมิภาคโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือไม่สามารถเข้าถึงรายได้เท่าเทียม ทำให้มีข้อจำกัดในการซื้อสินค้าบริการต่างๆ ที่เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ทำให้เกิดอุปสรรคด้านคุณภาพชีวิตที่ดีและมีภูมิคุ้มกันต่อการเกิดปัญหาความยากจนและการมีหนี้สินน้อย

5 จังหวัดที่มีความก้าวหน้าด้านรายได้มากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร นครปฐม สุพรรณบุรี และ 5 จังหวัดที่มีความก้าวหน้าด้านรายได้น้อยที่สุด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ นครศรีธรรมราช แม่ฮ่องสอน อำนาจเจริญ ตามลำดับ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากต้องให้ความสำคัญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจสังคมและสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนในชุมชนท้องถิ่น ต้องแสดงให้เห็นศักยภาพของทุนต่างๆ อาทิ ทุนเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทรัพยากรและทุนมนุษย์ ที่มีอยู่ในพื้นที่ว่ามีเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือไม่ หากมีหรือไม่เพียงพอ ก็จำเป็นต้องประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหรือหุ้นส่วนการพัฒนาอื่นๆ อาทิ นักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่รัฐ ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการหรือภาคประชาสังคม เพื่อเสริมพลังกันในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำภูมิทัศน์ที่แบ่งอยู่ในชุมชนท้องถิ่น และช่วยกันทำให้เศรษฐกิจฐานรากทุกแขนง เติบโตเป็นรากแก้วที่เข้มแข็งคู่ขนานกันไปได้อย่างยั่งยืน

